

Українська література
10-х років ХХ ст.
Посилення зв'язку з
культурою Європи,
активні націотворчі
процеси. Основні риси
українського модернізму.

• **Мета:** дати загальне уявлення про модерністські тенденції в українській літературі наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.; з'ясувати особливості літературного процесу на зламі двох віків; розвивати вміння знаходити необхідну інформацію в довідкових виданнях; спостережливість; формувати кругозір учнів; виховувати любов до художньої літератури, повагу до її творців; прищеплювати інтерес до наслідків власної праці.

- Що вам відомо про особливості суспільного й національно-культурного життя в Україні кінця ХІХ ст.?
- Охарактеризуйте національну свідомість українців після скасування кріпацтва.
- Як співвідносяться поняття стиль і напрям?
- Що таке реалізм?

•Кінець ХІХ – початок ХХ ст. –
один із найцікавіших і
найскладніших періодів не лише в
мистецтві, а й у житті.
Суспільство втрачає духовні
орієнтири, не знає, у що вірити та
куди йти. А література, не
задовольняючись формами
критичного реалізму, теж немовби
опинилася на роздоріжжі. Перед
письменниками постало завдання
осмислити кризу в соціальному
середовищі та мистецтві й
віднайти шляхи подальшого
розвитку культури.

- **1 напрямок** – збереження національно-культурних традицій (народницька течія)
- **2 напрямок** – орієнтація на західноєвропейський процес у царині художньої культури (європеїзація, модернізм).

• **Проблемне питання:** чи простежуються в українській літературі початку ХХ століття ознаки європейського модернізму?

• Іван Франко пише про традицію й новаторство творчості молодих українських письменників у статті «З останніх десятиліть ХІХ віку»: *«Засвоївши літературні традиції своїх учителів, молода генерація письменників, до яких належать Ольга Кобилянська, Василь Стефаник, Лесь Мартович, Антін Крушельницький, Михайло Яцків і Марко Черемшина, прагне відобразити своєрідність українського життя у зовсім новій європейській манері».*

• Загально визнано, що в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. в усіх європейських літературах розпочиналося становлення модернізму – художньої системи, принципово відмінної від художньої системи критичного реалізму.

Оскільки українські митці були в основному вихідцями з гуцї народу, який стогнав у ярмі соціального й національного гніту й потребував захисту, то вони не могли й не мали морального права забувати про великі традиції.

•Тогочасне літературне життя зобов'язує українських письменників не поривати з реальною дійсністю, але водночас примушує дбати про новизну змісту, настроїв, форм. Вибір між мистецтвом і соціальним обов'язком письменників кінця ХІХ – початку ХХ ст. не відбувся на користь першого чи другого. Не відмовляючись від служіння соціальній та національній ідеї, вони разом із тим свідомо чи несвідомо у своїй творчості рівнялися на кращі зразки західноєвропейського мистецтва.

Перехід до модернізму.

- Уперше слово «модернізм» у значенні художнього напрямку досить упевнено вжила Леся Українка в доповіді, виголошеній наприкінці 1899 р. в Київському науковому товаристві під назвою «Малорусские писатели на Буковине». Ця доповідь була початком діалогу, який у перспективі розмежує українських письменників на модерністів і народників. У статті виявилася не лише рішучість Лесі Українки захищати нові явища, але й спроба мотивувати, наскільки вони потрібні народові.

Модернізм – загальна назва літературних напрямів та шкіл ХХ ст., яким притаманні формотворчість, експериментаторство, тяжіння до умовних засобів, антиреалістична спрямованість.

- новизна та антитрадиціоналізм;
- у творах затверджується перевага форми над змістом;
- зосередження на «Я» автора, героя, читача;
- психологізм, увага до внутрішньої боротьби роздвоєного людського «Я»;
- широко використовуються такі художні прийоми, як «потік свідомості» та монтаж, що прийшов у літературу з кіномистецтва;
- використання символу як засобу пізнання й відтворення світу;
- ліризм, естетизм.

•**Сергій Єфремов** **говорив:**
«**Людський дух, жадний на правду і поступ, вічно посилає і слатиме нових і нових творців, що й самі без упину йдуть до світла і правди, і ведуть усіх, хто так само не задовольняється буденщиною й прагне вищих форм щиролюдського життя. В цьому безупинному шуканні маємо гарантію й нашого розвитку у майбутні часи».**

- Що сприяло розквіту українського художнього слова на зламі двох століть?
- Чому літературна молодь того часу тяжіла до модернізму?
- З якими іменами пов'язаний розвиток прози та поезії кінця ХІХ – початку ХХ ст. і як саме?
- Як ви розумієте поняття модернізм? Назвіть його визначальні риси.

Відповідь на проблемне питання:
чи простежуються в українській літературі початку ХХ століття ознаки європейського модернізму?

• **Домашнє завдання.**

Повторити матеріал конспекту.
Скласти хронологічну таблицю життя і творчості Коцюбинського.

*** Цікаві факти з життя письменника.

